

KOMPARACE VYBRANÝCH PODMÍNEK MALÉHO A STŘEDNÍHO PODNIKÁNÍ V ČR A EU

H. Chládková

Došlo: 16. února 2009

Abstract

CHLÁDKOVÁ, H.: *Comparison of the selected conditions of the small and medium-sized enterprise in the Czech Republic and EU.* Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2009, LVII, No. 3, pp. 55–64

Companies classified as small and medium-sized enterprises (SMEs) account for a large proportion of Europe's economic and professional activity. In practice, 99 % of business in the European Union are SMEs, and they provide two-thirds of all private sector jobs. So small firms are, in fact, the real giants of the European economy. Micro-business dominate employment in countries such as Italy 47 % and Poland 41 %, whilst the share of large enterprises in total employment in the United Kingdom is just 46 %.

During the recent period of time there have been many researchers from the FBE MUAF in Brno, who focused on the analysis of the small and medium-sized enterprise, e.g. Nerudová (2006); Nerudová and Bohušová (2006); Kubíčková and Presová (2006); Zrůst and Pyšný (2008); Živělová and Zichová (2002).

This paper is the part of the Research proposal MSM 6215648904 being solved at the FBE MUAF in Brno.

entrepreneurial environment, small and medium-sized enterprise, private sector, employment

Malé a střední podniky (MSP) jsou významnou součástí každé ekonomiky, díky většinovému podílu ve struktuře všech podniků. Dá se říci, že stabilizují společnost, protože každá výrazná politická nejistota jim přináší mnoho rizik, a tak je malý podnikatel mnohem zranitelnější než velká společnost, především ta se zahraniční účastí. Navíc jsou hlavně malé podniky spjaty s konkrétním regionem, protože reprezentují místní kapitál a výsledky podnikání zůstávají v tomto regionu. Malí a střední podnikatelé tak vlastně dotvářejí města a vesnice, které ožívají.

Definicí pro rozdělení malých a středních podniků je velké množství. Většinou se podniky klasifikují podle počtu zaměstnanců, výše ročního obrátu, celkové hodnoty aktiv (bilanční suma roční rozvahy) nebo hodnoty majetku (v případě, že podnikatel vede daňovou evidenci a ne účetnictví), popř. i podle podílu kapitálu a vlastnických práv, které jsou ve vlastnictví jiného podniku, který nesplňuje definici MSP.

Definice MSP je zvláště důležitá při žádání o dotace. V tomto případě je stěžejní nařízení Evropské komise. Podle ní:

- **drobný (mikro) podnikatel** zaměstnává méně než **10 zaměstnanců** a jeho aktiva/majetek nebo obrát/příjmy nepřesahují korunový ekvivalent **2 milionů EUR**,
- **malý podnikatel** zaměstnává méně než **50 zaměstnanců** a jeho aktiva/majetek nebo obrát/příjmy nepřesahují korunový ekvivalent **10 milionů EUR**,
- **střední podnikatel** zaměstnává méně než **250 zaměstnanců** a jeho aktiva/majetek nepřesahují korunový ekvivalent **43 milionů EUR** nebo obrát/příjmy nepřesahují korunový ekvivalent **50 milionů EUR** (Vodáček a Vodáčková, 2004).

Dále Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) rozděluje podniky na dvě skupiny – **malé organizace** (do 25 zaměstnanců) a **organizace** (s více než 25 zaměstnanci).

Cílem příspěvku je analyzovat současnou situaci a vývoj podnikatelského prostředí ve vztahu ke konkurenceschopnosti MSP ve vybraných zemích EU a srovnat je se situací a vývojem tohoto prostředí v České republice. Výsledkem této analýzy by mělo být nalezení shodných rysů a odlišností, jejichž poznání je pro úspěšný rozvoj MSP v ČR nezbytné.

MATERIÁL A METODIKA

Role MSP v české ekonomice je velmi významná a jejich podíl je víceméně stabilní. Vstup do EU, kde na trhu dominují vyspělé ekonomiky, znamenal na jedné straně pro české MSP příležitost snadněji spolupracovat, srovnávat se a učit se od úspěšných partnerů, ale na druhé straně integrace do EU zvýšila pravděpodobnost ostrých střetů se silnou a zkušenou konkurencí. V mezinárodním srovnání se Česká republika v pozici MSP zásadním způsobem neodlišuje, především pokud jsou zohledněny rozdíly mezi „starými“ a „novými“ členy EU a mezi „velkými“ a „malými“ ekonomikami.

Práce využívá některé prvky situační analýzy, kdy ukazuje nejvýznamnější příležitosti a ohrožení pro MSP v podnikatelském prostředí České republiky a porovnává je s podmínkami ve vybraných státech EU. V práci byla věnována pozornost také vývoji MSP ve Velké Británii, neboť právě zde hrají dominantní roli malé podniky.

Vstupní informace nezbytné ke splnění cíle byly čerpány ze zdrojů Evropské charty a zpráv o jejím plnění, dále z informací Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, z informací ČSÚ a Národní statistiky UK – BERR.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Vývoj pozice MSP v EU

Ještě počátkem 70. let byly velké firmy a hromadná výroba základem rozvoje vyspělých ekonomik. Ve studii pro vládu ve Velké Británii se v polovině 70. let konstatovalo, že „sektor malých firem je ve stadiu dlouhodobého a trvalého ústupu, a to jak z hlediska velikosti tohoto sektoru, tak i z hlediska jeho podílu na hospodářských aktivitách země“. Od 30. let se totiž snížil podíl MSP na celkové zaměstnanosti ve Velké Británii z více než 60 % na zhruba 45 %.

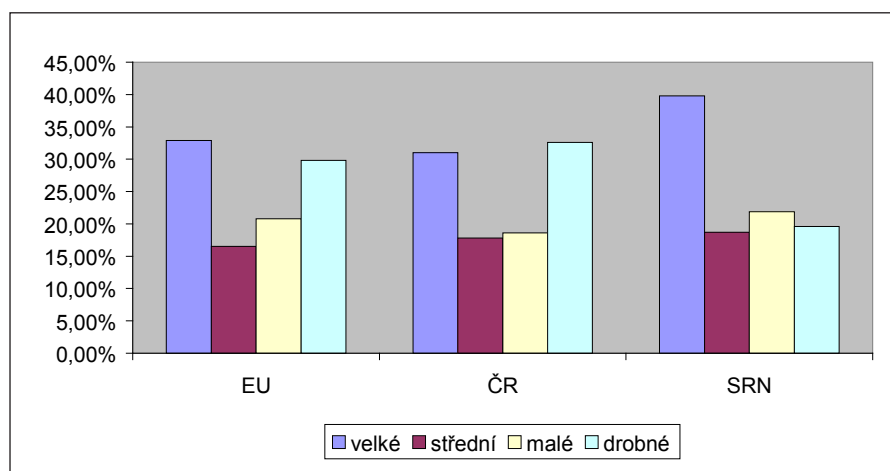
Závěr o upadajícím významu sektoru malých podniků přišel v době, kdy se situace začala výrazně mě-

nit. Od konce 70. let byl sektor MSP pro moderní ekonomiku stále důležitější. Ve Velké Británii se počet MSP od roku 1980 zvýšil ze 2,5 mil. na 3,75 mil. a jejich podíl na tvorbě nových pracovních míst se zvýšil na 85 %. MSP již opět zaměstnávají více než 55 % zaměstnanců.

Obr. 1 dokumentuje počty podnikatelských subjektů v EU, ČR a SRN ve vztahu k jejich velikosti. Z obrázku vyplývá, že mezi ČR a EU neexistují ve struktuře žádné zásadní rozdíly. Větší rozdíly ve struktuře podniků jsou vidět ve SRN, kde je větší podíl velkých podniků (zaměstnávajících 250 a více osob) na úkor podniků drobných (do 10 zaměstnanců).

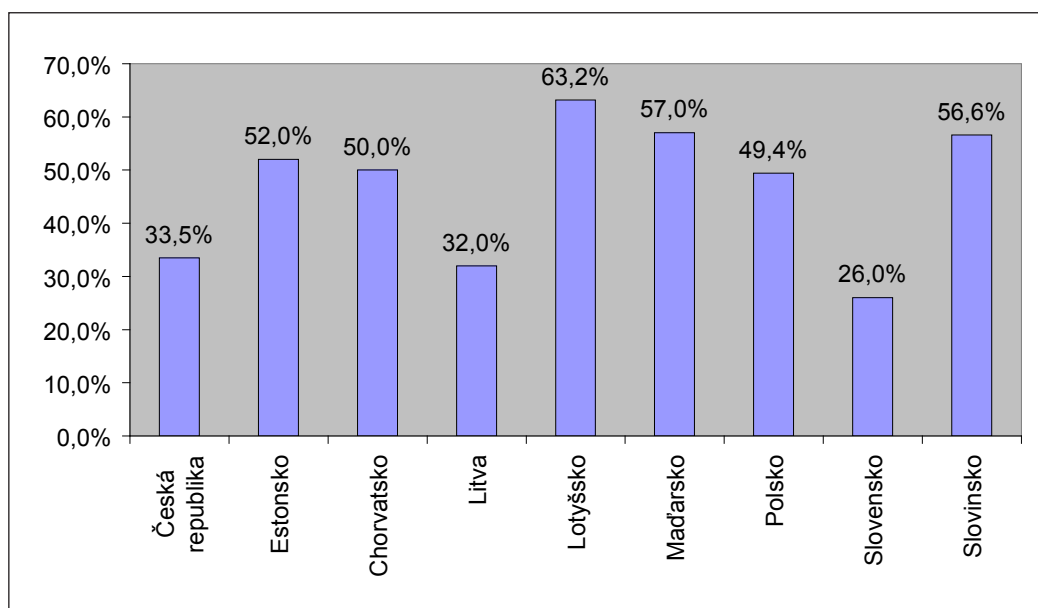
Význam sektoru MSP ve vybraných zemích bývalého „východního bloku“ dokumentuje Obr. 2, který porovnává podíl sektoru MSP na HDP. Nejvýznamnější se sektor MSP podílí na tvorbě HDP v Lotyšsku (63,2 %), Maďarsku (57,0 %) a Slovinsku (56,6 %), přičemž podíl MSP na HDP v ČR je ve srovnání s těmito zeměmi zhruba poloviční.

Podle slov G. Verheugena, místopředsedy Evropské komise, jsou malé a střední podniky páteří evropského hospodářství, protože se nejvyšší měrou podílejí na tvorbě nových pracovních míst a ekonomickém růstu. Evropské MSP zahrnují přibližně 23 milionů podniků, s více než 100 miliony pracovních míst, přičemž v některých průmyslových odvětvích, např. textilním, stavebním a nábytkářském vytvářejí více než 75 % pracovních míst. Obecně se dá říci, že MSP v EU zahrnují 99 % firem a poskytují dvě třetiny pracovních míst v soukromém sektoru. Např. drobné podniky (mikropodniky) dominují zaměstnanosti v Itálii (47 %) a Polsku (41 %) a v Anglii je podíl velkých společností na celkové zaměstnanosti jen 46 %. Nová pracovní místa vytvořená v MSP v letech 2001–2003 dokumentuje tabulka I. Z tabulky vyplývá, že nejvíce nově vytvořených pracovních míst bylo v EU v hotelích a restauracích (nárůst o cca 10 %) a dále v oblasti dopravy a komunikací.

Pramen: Evropská komise

1: Počty subjektů v mezinárodním srovnání v roce 2003 (%)

Pramen: OSN

2: Podíl sektoru MSP na HDP ve vybraných zemích v roce 2003

I: Změna počtu zaměstnaných osob v EU-25, v letech 2001–2003 (% změny)

Oblast	Celková změna	Drobné (1–9)	Malé (10–49)	Střední (50–249)	MSP (1–249)	Velké (250+)
Doly a lomy	–5,7	–1,0	–7,0	1,5	–2,6	–7,2
Výroba	–3,2	–0,4	–1,3	–2,5	–1,6	–5,6
Energie	–3,2	1,8	0,8	–0,1	0,3	–4,2
Stavebnictví	3,0	7,8	0,7	1,1	4,0	–4,4
Obchodování	4,8	5,5	5,6	2,7	5,1	4,1
Hotely a restaurace	8,3	9,6	12,5	4,8	9,8	1,9
Doprava a komunikace	2,8	9,0	3,8	5,0	6,2	0,2
Obchodní činnosti	3,6	5,4	1,8	3,8	4,0	2,8

Pramen: Eurostat

II: Faktory, prostřednictvím kterých konkurují malé a střední podniky v EU podnikům velkým (%)

Ukazatel	Velikost podniku (počet zaměstnanců)			
	0–9	10–49	50–249	Průměr
Cena	47	46	52	47
Produkt nebo služba	63	68	73	63
Servis	75	62	61	64
Poloha	23	23	26	23
Jiné	1	1	1	1

Pramen: Evropská komise (2003)

Tabulka II uvádí nejdůležitější ukazatele, pomocí kterých malé a střední podniky konkurují v EU velkým podnikům. Za nejvýznamnější silnou stránku MSP lze považovat servis, který poskytují svým zákazníkům. Tento faktor se uplatňuje jako největší

konkurenční výhoda především u drobných podniků. Na druhém místě je to vlastní výrobek nebo služba, kterou podniky nabízejí. Uvedené ukazatele byly identifikovány na základě průzkumu, který provedla Evropská komise v roce 2003.

Současná situace MSP ve Velké Británii

Ve Velké Británii bylo evidováno v roce 2007 v podnikatelské sféře celkem 4,7 milionů podniků. Ve srovnání s rokem 2006 se jejich počet zvýšil o 212 tisíc, tj. o 4,8 %. Tento počet byl nejvyšší od roku 1994. V roce 2007 tyto podniky zaměstnávaly 22,7 milionů lidí a dosahovaly obrátu 2,800 bilionů GBP, přičemž MSP tvořily 99,9 % všech evidovaných podniků, zaměstnávaly 59,2 % všech zaměstnanců a dosahovaly 51,5 % celkového obrátu. MSP zaměstnávaly v roce 2007 celkem 13,5 mil. pracovníků, přičemž jejich počet vzrostl oproti roku 2006 zhruba o 300 tisíc (tedy o 2 %) a obrát byl v roce 2007 odhadován na 1,440 bi-

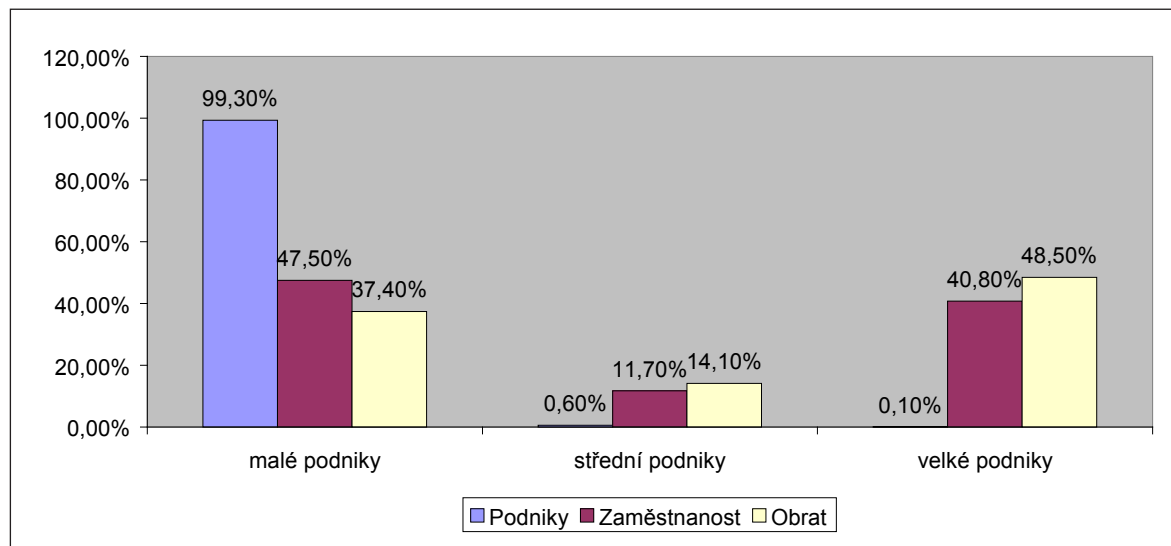
lionů GBP, což oproti roku 2006 znamenalo nárůst o 83 bilionů GBP (o 6,1 %). Tabulka III dokumentuje, že 99,3 % všech firem lze považovat za malé firmy (0–49 zaměstnanců), jen 0,6 % tvoří střední firmy (50–249 zaměstnanců) a nejmenší podíl zaujímají velké firmy (250 a více zaměstnanců), a to 0,1 %.

Obr. 3 dokumentuje procentuální podíl počtu podniků, zaměstnanosti a obrátu podle velikosti podniků ve Velké Británii v roce 2007. Co se týče zaměstnanosti, pak malé podniky zaměstnávaly 47,5 %, střední 11,7 % a velké 40,8 % všech zaměstnanců. Co se týče obrátu, pak malé firmy a střední dosahovaly 51,5 % celkového obrátu.

III: Počet podnikatelských subjektů, zaměstnanců a obrát podniků ve Velké Británii v roce 2007

Ukazatel	Počet podniků	Počet zaměstnanců (tis.)	Obrát (miliony GBP)
Celkový počet podniků	4 679 080	22 734	2 794 684
Bez zaměstnanců	3 460 360	3 774	222 382
Zaměstnanci celkem	1 218 720	18 961	2 572 303
Z toho: 1–9	1 019 295	3 764	413 211
10–49	166 815	3 265	409 991
50–249	26 690	2 653	394 707
250 a více	5 915	9 279	1 354 395

Pramen: UK Statistics

Pramen: UK Statistics

3: Podíl počtu podniků zaměstnanosti a obrátu ve Velké Británii v roce 2007 podle velikosti podniků

V dubnu 2008 zveřejnila Evropská komise výsledky průzkumu, který se týkal názorů respondentů na největší problémy, kterým musí čelit SMEs, tj. MSP (SME – Small and Medium Size Enterprises). Tohoto průzkumu se zúčastnilo 500 respondentů, kteří byli vybíráni z malých a středních firem v 25 členských zemích EU, přičemž nejvíce respondentů

bylo dotázáno ve Francii (124), Německu (89), Anglii (82) a Itálii (61). Na základě otevřených otázek byly identifikovány tyto hlavní problémové oblasti, kterým musí čelit SMEs v EU:

- Zatížení administrativou a předpisy
- Přístup k financím
- Daně

- Nedostatek znalostí a dovedností
- Nekalá nebo příliš silná konkurence v odvětví
- Problémy se zákoníkem práce
- Omezení v odbytu výrobků na domácích trzích
- Opožděné platby za zboží
- Přístup k mezinárodním trhům
- Přístup k informacím a poradenským službám
- Nestabilní světová ekonomika, růst cen energií
- Problémy v definování SME.

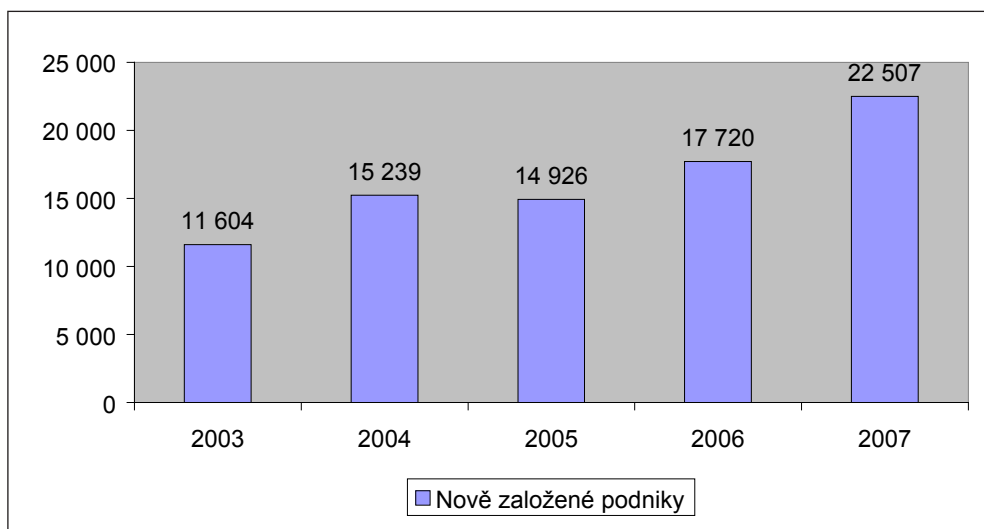
Vývoj pozice malých a středních podniků (MSP) v České republice

Rychlý růst počtu MSP na počátku devadesátých let minulého století byl průvodním jevem transformace ekonomiky, privatizace a změn podmínek podnikání. Od konce devadesátých let už byl vysoký podíl MSP na celkovém počtu ekonomických subjektů a na počtu zaměstnaných do značné míry stabilní (na celkovém počtu podniků v odvětvích nefinančních podniků a domácností se pohyboval kolem 99 % s rozdíly podle odvětví). Lze z toho vyvodit, že i podmínky pro podnikání byly přes institu-

cionální bariéry relativně stabilní. Ale byly zde rozdíly ve struktuře; zatímco počet středních podniků se ustálil ještě před rokem 1995, počet drobných podnikatelů byl po roce 2000 rovněž poměrně stabilní, i když bylo možno nalézt menší výkyvy. Počet malých podniků (nad 10 a do 50 zaměstnanců) dosáhl vrcholu v roce 1997 a od té doby klesá. Určité snížení počtu malých podniků bylo zřejmě ovlivněno fází životního cyklu, kdy po období zahájení činnosti následovalo období růstu a v té souvislosti pak posun podniku do vyšší kategorie. Na druhé straně ale samozřejmě docházelo k tomu, že nové podniky neustále vznikaly a zároveň zanikaly, a to z nejrůznějších důvodů.

Přestože se podnikatelské prostředí v České republice podle mezinárodního žebříčku Světové banky Doing Business zhoršuje, obchodních společností zde v roce 2007 vzniklo nejvíce za posledních pět let.

V roce 2007 bylo v České republice založeno celkem 22 507 nových firem, což je o 27 % více než v předcházejícím roce. Údaje vyplývají z databází a výpočtů společnosti Čekia (obrázek 3).

Pramen: Čekia (2008)

3: Nově založené společnosti v České republice v letech 2003 až 2007

Téměř polovina společností byla založena v Praze. Následovaly Jihomoravský, Středočeský a Moravskoslezský kraj a ve zbývajících deseti krajích vznikla jen čtvrtina nových firem. Z nově registrovaných společností jich téměř polovina podniká v nemovitostech a stavebnictví (jak dokumentuje tabulka IV), přitom tyto dva obory mezi společnostmi založenými v roce 2006 tvořily 38 %. V České republice stále dominují společnosti s ručením omezeným, i podíl akciových společností však roste. Zatímco v roce 2004 byla akciová společnost každá osmnáctá nově založená společnost, v roce 2007 to byla již každá devátá. Na konci roku 2007 v ČR fun-

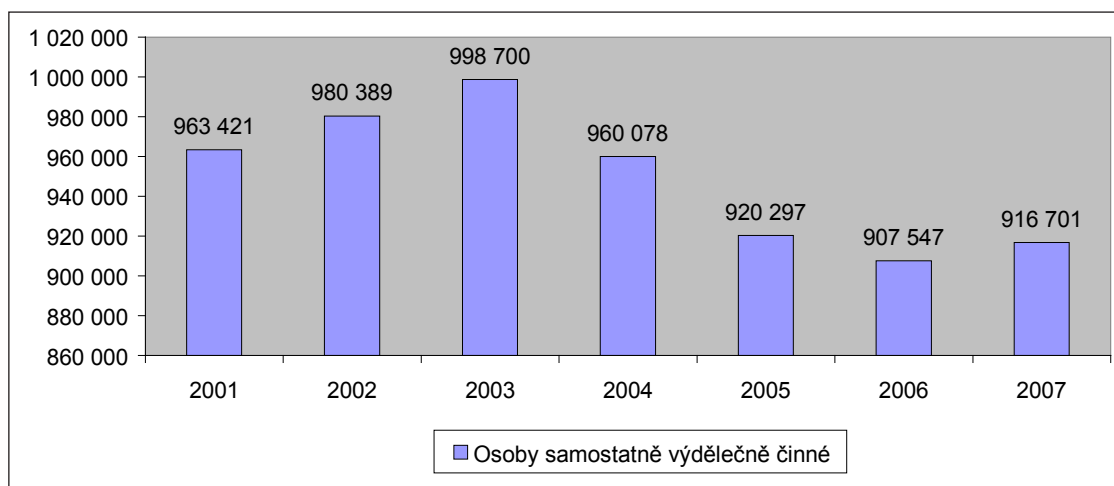
govalo 290 301 společností, z toho 92,2 % jich bylo s ručením omezeným. Založených evropských společností bylo pouhých 27.

Jak dokumentuje obrázek 4, také počet podnikatelů se v ČR začal v roce 2007 po několikaletém poklesu opět zvyšovat (nárůst OSVČ o 9 154 oproti roku 2006) a k 31. 12. 2008 evidovala Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) dokonce již více než 938 000 osob samostatně výdělečně činných (OSVČ). Meziroční růst podnikatelů byl zřejmě výsledkem optimismu a příznivé situace, kdy se finanční krize ještě nestihla naplno projevit.

IV: Nově založené společnosti v ČR v letech 2006 a 2007 podle nejčastější oblasti činnosti

Popis činnosti	Společnost s ručením omezeným (s. r. o.)		Akciová společnost (a. s.)	
	2006	2007	2006	2007
Činnost v oblasti nemovitostí	4 809	7 669	734	1 868
Velkoobchod a zprostředkování obchodu (kromě motor. vozidel)	2 781	3 155	124	219
Ostatní podnikatelé (účetnictví, audit, poradenství, reklama)	2 022	2 114	147	186
Maloobchod kromě motor. vozidel, opravy výrobků pro osobní spotřebu	1 318	1 361	37	49
Stavebnictví	1 189	1 254	29	32

Pramen: ČSÚ

Pramen: ČSÚ

4: Vývoj počtu OSVČ od roku 2001

K 31. 12. 2007 bylo v ČR vydáno 3 961 tis. živnostenských oprávnění. Oproti roku 2006 se celkový počet vydaných oprávnění zvýšil o 3,20 %. Živnostenská oprávnění vlastnilo k 31. 12. 2007 celkem 2 054 tis. podnikatelů, z toho bylo 267 tis. právnických osob. Podle údajů ČSÚ vykazovalo podnikatelskou činnost ke konci roku 2007 v ČR 1 000 865 právnických a fyzických osob celkem, z toho bylo 999 185 MSP. Oproti roku 2006 se jednalo o pokles 290 subjektů, tj. 0,03 %. K poklesu došlo u fyzických osob o 1 952 na celkový počet 818 660 podnikajících fyzických osob. K největšímu absolutnímu poklesu počtu fyzických osob MSP došlo v pohostinství (4 734 fyzických osob, tj. 10,19 %) a dopravě (6 193, tj. 14,20 %). Naopak ve stavebnictví došlo k nárůstu o 6 704 fyzických osob, tj. o 6,35 %. A stejně tak v průmyslu, kde došlo k nárůstu fyzických osob o 1,77 %. U právnických osob došlo k nárůstu o 1 662 osob (0,93 %), a to rovněž v průmyslu a stavebnictví. K nárůstu celkového počtu MSP došlo oproti roku 2006 rovněž v průmyslu a stavebnictví. Podíl počtu MSP na celkovém počtu podniků byl v roce 2007 celkem 99,83 %.

Obr. 5 dokumentuje vývoj počtu MSP v ČR v letech 1997 až 2007.

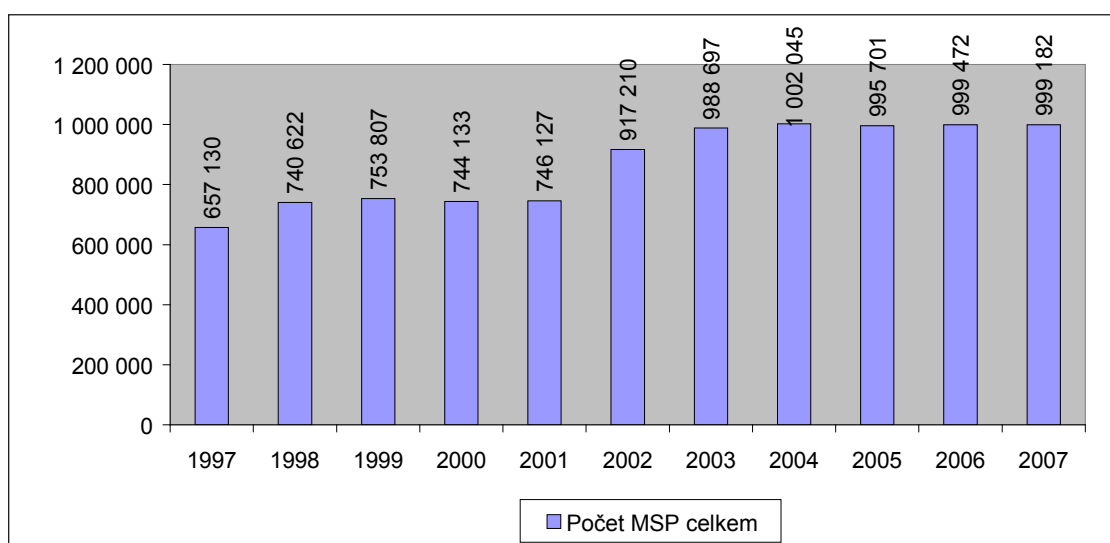
Obr. 6 dokumentuje vývoj počtu zaměstnanců v MSP v letech 1997 až 2007.

Celkový počet zaměstnanců MSP se v roce 2007 zvýšil oproti roku 2006 o 35 tisíc, tj. o 1,77 %. K absolutnímu poklesu počtu zaměstnanců došlo v roce 2007 ve stavebnictví, k nárůstu zaměstnanosti v průmyslu, obchodu, dopravě a ve službách. Podíl zaměstnanců MSP na celkovém počtu zaměstnanců podnikatelské sféry v ČR v roce 2007 oproti roku 2006 poklesl o 0,35 %.

Podle údajů ČSÚ vytvořily MSP v roce 2007 výkony ve výši 3 879 162 mil. Kč, což je oproti roku 2006 zvýšení o 199 128 mil. Kč (o 5,41 %). Podíl MSP v roce 2007 dosáhl 51,70 % na celkových výkonech podnikatelské sféry, přičemž k meziročnímu zvýšení výkonů MSP na 1 zaměstnance v roce 2007 došlo v průmyslu, stavebnictví, pohostinství, dopravě a ve službách.

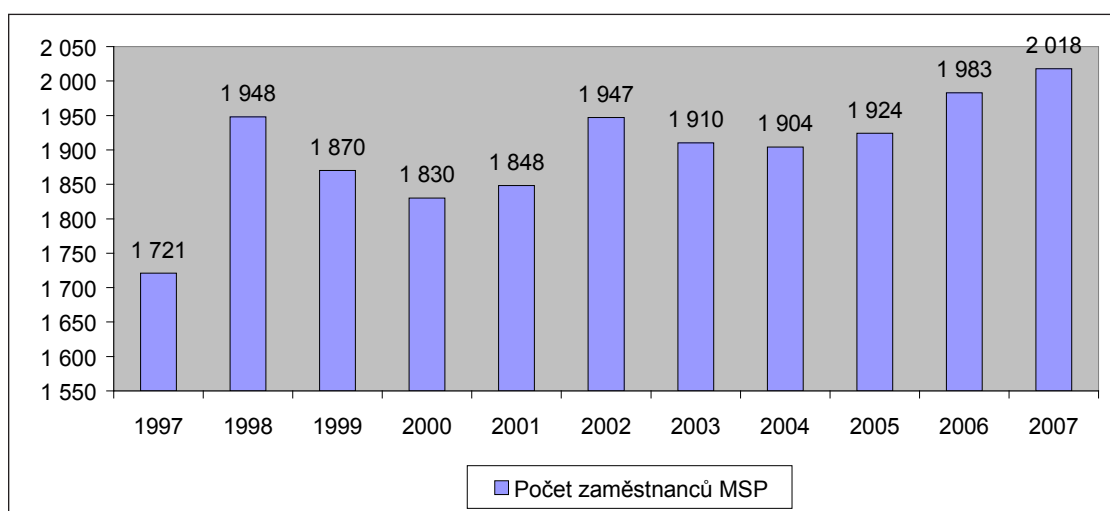
V sektoru MSP dosáhly průměrné měsíční mzdy v roce 2007 výše 18 304 Kč, nicméně mzdy v tomto sektoru byly o 10,77 % nižší, než byl celostátní průměr podnikatelské sféry (tj. 20 103 Kč).

Význam MSP v České republice dokumentují následující tabulky (tabulka V a tabulka VI).

Pramen: ČSÚ

5: Počet malých a středních podniků v letech 1997 až 2007

Zdroj: ČSÚ

6: Počet zaměstnanců v MPS v letech 1997 až 2007 (v tisících)

V: Podíl MSP na vybraných makroekonomických ukazatelích v letech 1997 až 2007 (v %)

Ukazatel	Rok										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet podniků	99,77	99,78	99,80	99,71	99,81	99,85	99,81	99,84	99,85	99,84	99,83
Počet zaměstnanců	59,82	57,91	58,84	59,42	59,73	61,34	61,63	61,48	61,63	61,76	61,41
Výkony	52,91	53,03	53,63	51,53	51,44	52,46	52,79	52,29	52,42	52,94	51,70
Účetní přidaná hodnota	57,36	52,25	53,17	51,93	51,33	52,98	54,46	53,02	53,68	55,12	53,69
Mzdové náklady	*	53,93	54,57	54,42	55,72	55,82	55,90	55,61	55,88	56,03	55,92
Investice	*	41,53	41,06	40,48	37,81	44,52	49,88	51,43	52,57	55,33	54,54
Vývoz	36,40	36,25	36,54	36,15	35,74	34,16	34,00	34,30	40,70	45,20	44,80
Dovoz	48,00	48,84	50,74	49,43	47,12	50,33	49,80	52,50	54,70	56,30	54,40
HDP	*	*	31,54	31,17	31,63	34,59	34,86	34,69	34,60	36,68	35,49

*údaje nejsou k dispozici; Pramen: propočty MPO

VI: Význam MSP v ČR ve vztahu k jednotlivým odvětvím národního hospodářství

Odvětví	Procentuální podíl MSP na celku				
	Počet podniků	Počet zaměstnanců	Účetní přidaná hodnota	Mzdové náklady	Investice
Průmysl	99,42	49,96	37,00	43,40	32,65
Stavebnictví	99,93	78,92	69,84	70,51	64,76
Obchod	99,94	77,06	82,41	78,60	72,26
Pohostinství	99,96	88,89	86,29	84,05	93,68
Doprava	99,79	34,95	35,62	27,77	30,24
Peněžnictví	99,82	20,00	14,27	22,59	37,04
Služby	99,95	78,74	85,86	78,98	90,45
Zemědělství	99,92	86,62	84,11	85,03	88,29
MPS celkem	99,85	61,79	53,43	56,01	52,88

Pramen: MPO, údaje za rok 2005

Význam MSP v České republice

- zaměstnávají 61,8% všech ekonomicky aktivních osob
- 99,8% podíl počtu malých a středních podniků na celkovém počtu podniků v ČR
- 44,8% podíl na exportu ČR
- 54,4% podíl na importu ČR
- 35,5% podíl na tvorbě HDP
- dominují především v odvětví pohostinství, zemědělství, službách, obchodu a stavebnictví.

Porovnání situace ve Velké Británii a České republice

Pro vývoj situace v podnikové sféře Velké Británie je typické, že v posledních letech dochází k nárůstu počtu podnikatelských subjektů. V roce 2007 přitom MSP tvořily 99,9 % všech evidovaných podniků, zaměstnávaly 59,2 % všech zaměstnanců a dosahovaly 51,5 % celkového obrátu. Přičemž se dá říci, že dominantní roli, především v počtu a podílu na zaměstnanosti, hrály malé podniky (do 49 zaměstnanců).

V České republice stejně jako ve Velké Británii, dochází v posledních letech k nárůstu počtu podnikatelských subjektů. V roce 2007 se MSP podílely na celkovém počtu podniků 99,83%, zaměstnávaly 61,41 % všech zaměstnanců a na tvorbě HDP se podílely 35,49% (na celkových výkonech podnikatelské sféry 51,7%). Mzdy v sektoru MSP byly o 10,77 % nižší, než byl celostátní průměr podnikatelské sféry, což považujeme za významný problém, který může mít do budoucna negativní vliv na vývoj situace v MSP. Přitom pro srovnání s rokem 2006, malých a středních podniků nepatrně ubylo (o 290), ale počet zaměstnanců se v nich i přes pokles mezd zvýšil (o 35 tisíc).

Problémy malých a středních podniků v ČR

- vysoké náklady za prostory k podnikání
- rostoucí byrokracie státních úřadů

- neexistence kontroly ve státní správě
 - neexistence kontroly chování finančních úřadů
 - zadržování přeplatků daně z přidané hodnoty ze strany finančních úřadů
 - špatný přístup k financování podnikatelských zájmů (např. úvěry)
 - část podnikatelské sféry splácí drahé úvěry z minulosti (stát obřemenil ze stejného období velké státní podniky a pomohl oddlužit banky, které následně prodal)
 - závislost na bankovním sektoru
 - vysoké daňové zatížení
 - vysoké náklady na pracovníky (sociálnímu a zdravotnímu pojištění)
 - demotivační přístup státu pro získávání nových pracovníků – (zejména v regionech s vysokou nezaměstnaností díky vysoké podpoře v nezaměstnanosti a vysoké minimální mzdě není téměř možné při vytvoření nových pracovních míst získat nové pracovníky)
 - likvidační cenová politika velkých firem
 - nemožnost malé firmy získat státní zakázku (i při existenci nového zákona o veřejných zakázkách č. 40/2004 Sb.)
 - celkově špatná ekonomická situace v zemi
 - špatná vymahatelnost pohledávek.
- (Hospodářská komora hlavního města Prahy, 2009).

Na většinu uvedených problémů MSP jak v ČR, tak obecně v EU reaguje Evropská komise. Jejím cílem je např. do roku 2012 zredukovat administrativní zátěž podniků o 25 %. Evropská komise se proto snaží zlepšit evropskou legislativu a vyzývá úřady státní a regionální správy, aby dělaly totéž. Byrokracie představuje pro MSP mnohem větší břemeno než pro velké firmy. Ze studie provedené v Německu (v roce 2004) vyplývá, že velké firmy s více než 500 zaměstnanci vydají v průměru 354EUR na zaměstnance ročně,

aby splnily všechny regulační požadavky. Drobné podniky (s méně než 10 zaměstnanci) však na totéž potřebují průměrně 4 361 EUR. Zbytečná byrokracie tak nadměrně zatěžuje omezené finanční i lidské zdroje malých a středních podniků a má tak negativní vliv na jejich konkurenceschopnost. Z průzkumů dále vyplynulo, že více než 10 % podniků o 1 člověku by přijalo zaměstnance, kdyby nebyla tak náročná administrativa. Vzhledem k tomu, že tyto podniky tvoří více než polovinu všech firem v EU, znamenalo by to nárůst nových pracovních míst o cca 1,5 milionu. EU se také snaží podstatným způsobem omezit byrokracii jak v existující, tak nově vytvářené legislativě. Např. v roce 2006 stáhla komise 68 zákonů, které ještě nezačaly platit, v roce 2007 pak stáhla dalších 10, právě proto, aby ulevila MSP v rámci účetních pravidel, redukcí nákladů na zahraniční platby a zjednodušení celních postupů. Kromě toho je snahou Evropské komise snížit byrokracii pro veřejné zakázky. Státní zakázky tvoří cca 16 % HDP EU, tj. cca 1 500 miliard EUR. V současné době má ale většina MSP velké problémy s tím, jak na veřejné zakázky

dosáhnout. Chybí jim především informace o možnostech spojených s nabídkovým řízením, chybí jim zkušenosti s tvorbou návrhů, nemají zdroje na rychlou reakci a nedokážou vyhovět administrativním požadavkům.

V rámci zlepšení přístupu MSP k financím vyvinula a financovala Evropská komise finanční nástroje, které usnadňují MSP získat úvěry od bank. Např. v letech 2001 až 2006 bylo přiděleno finančními ústavy 510 milionů EUR. Koncem roku 2005 využilo těchto fondů téměř 250 000 MSP, přičemž 92 % z nich mělo méně než 10 zaměstnanců. Více než miliarda EUR byla dále vyčleněna v rámci Programu pro konkurenceschopnost a inovace (CIP), který bude probíhat v letech 2007 až 2013. Tato částka umožní finančním institucím poskytnout 30 miliard EUR nových finančních prostředků pro MSP, protože každé euro vynaložené z rozpočtu EU umožňuje soukromým investorům poskytnout 6 eur rizikového kapitálu a bance poskytnutí půjčky v hodnotě 50 EUR. Z těchto finančních prostředků bude moci čerpat 400 000 MSP v Evropě.

SOUHRN

Společnosti klasifikované jako malé a střední podniky (MSP) mají velký podíl na evropském hospodářství a odborných činnostech. Ve skutečnosti tvoří MSP 99 % podniků v Evropské unii a poskytují dvě třetiny pracovních míst v soukromém sektoru. Zaujímají tedy v evropském hospodářství významné místo. Drobné podniky dominují zaměstnanosti například v Itálii (47 %) a Polsku (41 %), ve Velké Británii je podíl velkých společností na celkové zaměstnanosti jen 46 %.

Výzkumem a analýzou sektoru malých a středních podniků se zabývá na PEF MZLU v Brně řada autorů. Mezi ně patří např. Nerudová (2006); Nerudová a Bohušová (2006); Kubíčková a Presová (2006); Zrůst a Pyšný (2008); Živělová a Zichová (2002).

Tento příspěvek je součástí Výzkumného záměru MSM 6215648904, řešeného na PEF MZLU v Brně.

podnikatelské prostředí, malé a střední podniky, soukromý sektor, zaměstnanost

SUMMARY

Companies classified as small and medium enterprises (SMEs) are defined officially by the EU as those with fewer than 250 employees and which are independent from larger companies. Furthermore, their annual turnover may not exceed €50 million, or their annual balance sheet exceed €43 million. This definition is critical in establishing which companies may benefit from EU programmes aimed at SMEs, and from certain policies such as SME specific competition rules.

SMEs may be divided into three categories according to the size: micro-enterprises have fewer than 10 employees, small enterprises have between 10 and 49 employees and medium sized enterprises have between 50 and 249 employees.

European SMEs represent: 99,8 % of all European enterprises, 67,1 % of private sector jobs, more than 80 % of employment in some industrial sector such as the manufacture of metal products, construction and furniture, by Eurostat EU-27 in the 2005.

SMEs comprise all types of firms ranging from one person businesses to co-operatives.

Whilst some SMEs offer very traditional services or craft products, many others are fast growing high tech companies. Despite their differences, though Europe's SMEs share many challenges. Most important problems EU SMEs are facing. Sequence of the most important problems for SMEs in EU including Czech SMEs are these: administrative and regulatory burden, access to finance, taxation, lack of skills, access to public procurement, unfair or too strong competition, labour law, access to single market, access to EU programmes, late payments, access to international markets, access to information and advice, instability world economy, energy cost and SME definition.

For example in the United Kingdom SMEs together accounted for 99,9 % of all enterprises, 59,2 % of private sector employment and 51,5 % of private sector turnover in 2007. Employment in SMEs is

estimated at 13,5 million, 0,3 million (2,0 %) higher than in 2006. Turnover in SMEs is estimated at GBP 1,444 billion, GBP 83 billion (6,1 %) higher than in 2006. Almost a quarter (24 %) of all UK private sector enterprises operate in the Business Services sector.

In the Czech republic SMEs together accounted for 99,8 % of all enterprises, 61,4 % of private sector employment and 35,5 % of gross domestic product in 2007. Employment in SMEs is estimated at 2 018 thousand, 35 thousand (1,8 %) higher than in 2006.

Příspěvek je součástí řešení výzkumného záměru PEF MZLU v Brně č. MSM 6215648904.

LITERATURA

KUBÍČKOVÁ, L., PRESOVÁ, R., 2006: Vývoj malého a středního podnikání v obchodě v ČR. In: *Acta universitatis agriculturae et silviculturae mendelianae brunensis*. Brno: Ediční středisko MZLU v Brně, s. 149–158. ISSN 1211-8516.

NERUDOVÁ, D., 2006: Daňové aspekty podnikání malých a středních podniků v Evropské unii. In: *Daně a právo v praxi*. 11:4, s. 38–43. ISSN 1211-7293.

NERUDOVÁ, D., BOHUŠOVÁ, H., 2006: Účetní a daňové aspekty podnikání SME na jednotném trhu. In: *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 54:6, s. 123–130. ISSN 1211-8516.

VODÁČEK, L., VODÁČKOVÁ, O., 2004: *Malé a střední podniky: konkurence a aliance v Evropské unii*. 1. vyd.

dání Praha: Management Press, 192 s. ISBN 80-7261-099-6.

ZRŮST, J., PYŠNÝ, T., 2008: Malé a střední podniky v České republice. In: *Firma a konkurenční prostředí 2008–2. část*. Brno: MSD, s. r. o., s. 166–171. ISBN 978-80-7392-021-0.

ŽIVĚLOVÁ, I., ZICHOVÁ, J., 2002: *Živnostenské podnikání*. 1. vyd. Brno: B.I.B.S., 79 s. ISBN 80-86575-15-2.

URL <<http://www.czso.cz/>> [cit. 2009]

URL <<http://www.cekia.cz/>> [cit. 2009]

URL <<http://ec.europa.eu/>> [cit. 2008]

URL <<http://ec.europa.eu/>> [cit. 2009]

URL <<http://epp.eurostat.ec.eu.int/>> [cit. 2009]

URL <<http://www.hkp.cz/>> [cit. 2009]

URL <<http://www.mpo.cz/>> [cit. 2009]

URL <<http://stats.berr.gov.uk/>> [cit. 2009]

Adresa

Ing. Helena Chládková, Ph.D., Ústav managementu, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika